

ЛЕКСИЧНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У ХУДОЖНЬОМУ ПЕРЕКЛАДІ

Рущиць В. С.,

студентка 4 курсу

Житомирський державний університет ім. Івана Франка

Дячук Н. В.

кандидат психологічних наук, доцент

Житомирський державний університет ім. Івана Франка

Протягом останніх років спостерігається інтенсивний розвиток у галузі перекладознавства. Причинами цього стали розвиток міжнародних зв'язків, глобалізація, тяжіння до інтеграції. Художній переклад – це один з найкращих проявів міжлітературної та міжкультурної взаємодії.[1] Художній переклад можна вважати мистецтвом, адже естетичний ефект тексту перекладу досягається копійкою творчою працею, що полягає у вдалому доборі та влучному застосуванні мовних засобів. Цей вид перекладу вимагає вишуканого художнього смаку перекладача, широкого світогляду, досконалого володіння як іноземними, так і рідною мовами. До того ж, одним з головних завдань перекладача є вміння адекватно вжити перекладацькі трансформації, щоб текст перекладу найбільш точно розкривав суть тексту оригіналу.

Метою даного дослідження є аналіз основних особливостей художнього перекладу та вивчення використання перекладацьких трансформацій, зокрема лексичних, під час перекладу художнього тексту для досягнення адекватності.

Об'єктом дослідження є трансформаційні засоби під час перекладу Геніка Белякова роману Дафни дю Мор'є “Ребекка” з англійської на українську мову.

У процесі дослідження використовувалися методи аналізу, синтезу, а також застосовано описовий та порівняльний методи.

У результаті дослідження було встановлено, що перекладач художніх творів має дотримуватися таких основних вимог:

1) **Точність.** Перекладач мусить донести до читача всі думки, які супроводжували автора при написанні тексту, зокрема художнього твору. При цьому важливо зберегти не тільки основні положення, але також нюанси та відтінки викладу, думки та переживання головних героїв.

2) **Лаконічність.** Перекладач не може бути багатослівним, думки мають бути викладені максимально стисло, без зайвих слів та метафор.

3) **Ясність.** Лаконічність і стислість мови перекладу не мають, проте, спричиняти нечіткість думки, її незрозумілість, головне не тільки точно дослівно перекласти, а й максимально зрозуміло донести до читача задум автора.

4) **Літературність.** Як згадувалося, переклад має відповідати нормам літературної мови. Кожна фраза мусить звучати влучно і природно, без жодних натяків на синтаксичні конструкції оригінального тексту[2с.98]

Одним з основних завдань перекладача є вміння адекватно вжити перекладацькі трансформації, щоб текст перекладу найбільш точно розкривав суть оригіналу тексту. **Перекладацькі трансформації** – це міжмовні перетворення, перебудова елементів вихідного тексту, операції перевираження сенсу або перефразування з метою досягнення перекладацького еквівалента [3]. Найчастіше при художньому перекладі вдаються до **лексичних перекладацьких трансформацій** – це так звані заміни лексичних елементів при перекладі. Найбільш загальноприйнятою є наступна класифікація лексичних перекладацьких трансформацій: конкретизація значення слова, генералізація значення слова, заміна слова однієї частини мови на слово іншої частини мови, перестановка слова, додавання слова, вилучення слова та антонімічний переклад.

Конкретизація значення – це лексична трансформація, внаслідок якої слово ширшої семантики замінюється словом вузкої семантики.

Генералізація значення слова – це протилежна трансформація до конкретизації, тобто слово з вузким значенням замінюється на слово, що має ширше значення.

У більшості випадків англійське слово однієї частини мови передається тією ж самою частиною мови українською мовою, однак через невідповідності у мовленнєвих нормах та граматичні чи лексичні особливості двох мов, доводиться застосовувати **трансформацію заміни частин мови при перекладі**. Замінюватися може будь яка частина мови, проте найчастіше це спостерігається заміна іменника, дієслова, прислівника та прикметника.

Суть **трансформації перестановки** полягає в тому, що лексичні одиниці міняються місцями при перекладі. Як правило, цестосується перекладу фраз та словосполучень. Використання цього перекладацького засобу зумовлюється незбігом мовних структур, та застосовується аби привести англійську сполучуваність слів у відповідність з українською. [4с.38]

Лексична трансформація **додавання слова** полягає у введенні у переклад лексичних одиниць, щовідсутні в оригіналі для зрозумілішого перекладу.

Протилежним явищем способу додавання є **перекладацька трансформація вилучення** у разі якої вилучаються плеонастичні або тавтологічні елементи, які є частиною імпліцитного смислу.[5с.202]

Під час використання трансформації **антонімічного перекладу**, поняття виражене в оригіналі замінюється протилежним, проте зміст одиниці перекладу, залишається подібним до оригіналу. Причинами застосування трансформації антонімічного перекладу може бути відсутність в українській мові точного еквівалента для англійського слова, відмінності у лексико-семантичних системах двох мов. Крім того, доволі часто ця трансформація застосовується для передачі фразеологічних одиниць.[6]

Таким чином, під час перекладу художнього тексту найчастіше використовують лексичні трансформації конкретизації та генералізації(40%),

додавання та вилучення(25%), антонімічний переклад (16%), заміни частин мови (14%) та перестановка (5%).

Висновки та перспективи подальших досліджень

Отже, художній переклад це особливий вид перекладу який передбачає мовленнєву творчість перекладача та вимагає відповідного таланту. Під час художнього перекладу виникає необхідність застосування лексичних перекладацьких трансформацій. В опрацьованому матеріалі зафіксовано конкретизацію, генералізацію значень, додавання, вилучення слова, заміна слова однієї частини мови на іншу, перестановка, транслітерація та транскрибування. Головним чином використання лексичних перекладацьких трансформацій зумовлено лексико-семантичними, функціональними та стилістичними відмінностями між системами мов оригіналу і перекладу, а також національно-культурними чинниками. Дане дослідження та його результати можна використовувати на заняттях з теорії та практики перекладу для ознайомлення студентів з загальними принципами художнього перекладу та використання лексичних перекладацьких трансформацій.

Список використаної літератури

1. Шемуда М.Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації. Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя: Ф
2. Голянич М. І. Внутрішня форма слова і художній текст / Марія Іванівна Голянич. – Івано-Франківськ: Плай, 1997. – 178 с.
3. Синяговська І. Ю. Визначення та класифікація перекладацьких трансформацій у процесі художнього перекладу тексту. – [Електронний ресурс] / І. Ю. Синяговська – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Npchdufm_2014_221_209_
4. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури: Навчальне видання, Ч. 2. Лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні труднощі. –Вінниця: Нова книга, 2001. – 302с.
5. Остроушко О. А. Лексичні трансформації при перекладі англійських інформаційних текстів українською мовою / О. А. Остроушко // Філологічні студії.. – Вип.. 5. – 2010. – С. 201–208.
6. Кириченко, О.А. Антонімічний переклад як ефективний прийом контекстуального перекладу лексичних одиниць [Текст] / О.А. Кириченко, В.Г. Ступак // Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія "Філологічні науки ". - 2016. - Кн. 2. - С. 36-38..